

пов'язано із загальною кількістю назв неістот порівняно з назвами істот в українській мові, що становлять 72, 8% всіх іменників [6, с. 100].

Грамматична категорія роду в іменникових компонентах НЛК представлена усіма родами (відповідно 20, 15 і 2), проте частіше переходять з граматичного класу іменників до класу службових слів, формуючи приєменникові ЛК, іменники чоловічого і жіночого родів. Таке співвідношення пояснюється місцем категорії середнього роду в сучасних слов'янських мовах: вона перебуває у стані руйнування і є найменш «життєздатною» [9, с. 65]. А. П. Загнітко, аналізуючи морфологічні категорії іменника в синтагматиці та парадигматиці, хоча і наголошує на рівноправності граматичного значення середнього роду як члена граматичної системи родової диференціації, проте вважає, що середній рід протистоїть «рядом з однорідним значенням чоловічого або жіночого роду» [5, с. 43–44].

Значною мірою на процес творення НЛК, співвідносних із приєменниками, впливає категорія відмінка, тобто трансформуватися на приєменникові ЛК можуть іменники з граматичними показниками певних відмінків: знахідного (25 одиниць), місцевого (11 одиниць) і родового (2 одиниці).

Пропонований аналіз структурних особливостей НЛК, співвідносних із приєменниками, до складу яких входить компонент *на*, дає підстави для висновків про можливість творення нарізнооформлених одиниць інших лексико-граматичних класів, фундаментальне вивчення яких поповнить теорію перехідних явищ у мовних системах.

Джерела та література

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова. Фразеологія : [навч. посіб. для студ. філол. факул. ун-тів] / Авксентьев Л. Г. – Харків : Вид-во при ХДУ видавничого об'єднання «Вища школа», 1983. – 136 с.
2. Божко Ю. О. Варіанти фразеологічних одиниць приєменниково-відмінкової моделі / Ю. О. Божко // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. праць. – Х. : ХДПУ, 2004. – Вип. 13. – С. 54–57.
3. Букатевич Н. И. Опыт исторического изучения предлогов и предложных сочетаний в русском литературном языке : в 2 ч. / Букатевич Н. И. – Одеса : ОГУ, 1957–1958.
4. Ч. 2. – 1958. – 218 с.
5. Вихованець І. Студії про частини мови : Термінологічний аспект / Іван Вихованець // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць. – Вип. VI. – К. : Вид-во Київ. нац. економ. ун-ту, 2005. – С. 3–7.
6. Загнітко А. П. Морфологічні категорії іменника в синтагматиці і парадигматиці : навч. посіб. [для студ. спец. «Українська мова і література»] / Загнітко А. П. – К. : УМК ВО, 1989. – 63 с.
7. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Морфологія : [монографія] / Загнітко А. П. – Донецьк : ДонДУ, 1996. – 437 с.
8. Лучик А. А. Властивості форми вираження еквівалентів часток в українській мові / А. А. Лучик // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВЦ КДПУ, 2003. – Вип. 48. – С. 3–9.
9. Лучик А. А. Природа і статус еквівалентів слова у мовній системі / А. А. Лучик // Мовознавство. – 2006. – № 5. – С. 95–99.
10. Огієнко І. Українська літературна мова / Іван Огієнко. – Sascatoon : The Gospel press, 1951.
11. Т. I : Грамматичні основи літературної мови. – 520 с.
12. Ожоган В. М. Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови / Ожоган В. М. – К. : НАН України, Ін-т української мови, 1997. – 231 с.
13. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Скрипник Л. Г. – К. : Наук. думка, 1973. – 280 с.
14. Сучасна українська літературна мова : в 5 кн. / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1969–1973.
15. Кн. 2 : Морфологія. – 1969. – 584 с.
16. Шанский Н. М. Лексикология современного русского языка / Шанский Н. М. – [изд. 2-е, испр.]. – М. : Просвещение, 1972. – 328 с.

Давкуш Н.В.

УДК 36.07

ПРОБЛЕМА ПРОГНОЗУВАННЯ У ФІЛОСОФСЬКІЙ І ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Мета статті: проаналізувати проблему прогнозування у філософській та психолого-педагогічній літературі.

Виклад основного матеріалу статті. Ще у давні часи відомі філософи й вчені, а пізніше й теоретики утопічного соціалізму хотіли зрозуміти, пояснити й передбачити, як будуть розвиватися суспільство й людина.

Конфуцій вважав, що «необхідно вивчати минуле, якщо хочеш передбачити майбутнє», Платон у своїй праці «Держава» стверджував, що «необхідно віддалитися всією душею від всього, що існує: тоді здатність людини пізнавати може витримати її погляд на життя» [VII, 518 с], Аристотель вважав «необхідність у прогнозі при розповсюдженні на суспільство, яке швидко змінюється ... виключає прогностичні можливості теорії взагалі» [1].

У багатьох дослідженнях поняття «передбачення» та «прогнозування» вважаються синонімами, тому частіше ці поняття ототожнюють один з одним. Передбачення, а в деяких дослідженнях прогнозування, розглядається як властивість мозку відображати явища, як форма конструктивної діяльності мозку, яка

ПРОБЛЕМА ПРОГНОЗУВАННЯ У ФІЛОСОФСЬКІЙ І ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

направлена на створення картини емпіричного явища, яке неможливо спостерігати. Згідно з цим положенням про визначення поняття передбачення чи прогнозування, дослідники, які вивчали цей феномен, виділили такі його аспекти (см. Таблиця 1).

Таблиця 1. Визначення понять «передбачення» та «прогнозування» різними авторами

Грищенко В.І. [5]	Передбачення, це особлива пізнавальна діяльність, метою й результатом якої є знання (як понятійне, концептуальне, так і наочно-образне), яке буде мати місце у майбутньому
Гершунський Б.С. [4]	Прогнозування це категорія передбачення, яка має різні форми конкретизації: просте передбачення або передчуття, складне передбачення або вгадування, а також спеціально організоване наукове дослідження перспектив розвитку будь-якого явища
Регуш Л.О. [10]	Прогнозування – це процес цілеспрямованого, свідомого пізнання майбутнього ... розвиток якого в структурі особистості забезпечує їй можливість екстраполірувати себе у своє майбутнє
Утенбергена Г.В. [12]	Прогнозування розглядається у якості вміння (уявного) будувати припущення про майбутнє на основі набутих знань й оцінки своїх можливостей
Матвеева Л.А. [8]	Прогнозування це розвиваюча властивість суб'єкту навчальної діяльності, оскільки тільки у процесі навчальної діяльності розвиваються такі якості як цілеспрямованість дії, передбачення результатів своєї діяльності
Підласий І.П. [13]	Прогнозування - це систематизоване дослідження майбутніх результатів, оцінка кінцевих наслідків за допомогою наукових методів і на основі наукових теорій

Тому передбачення можливо вважати найбільш загальним поняттям у відношенні до прогнозування. Прогнозування розглядається як процес отримання інформації, яка випереджає, та припускає використання тих чи інших прогностичних методів й процедур, як вид пізнавальної діяльності людини спрямований на формування прогнозів розвитку об'єктів.

Таким чином, зважаючи на аналіз наданих аспектів вивчення прогнозування, який доказує різноманітність й складність цього явища, прогнозування можливо розглядати як пізнавальну прогностичну діяльність людини, процес дослідження, частку, сторону, етап пізнавальної діяльності суб'єкта, його властивості (здатність прогнозування), стан (прогнозування у теперішній момент), як вид розумової діяльності та інструмент пристосування суб'єкта до світу.

Як діяльність, прогнозування має універсальний характер, воно розглядається як самостійний вид діяльності, а також входить у будь-яку цілеспрямовану свідому діяльність людини.

Визначаючи зміст поняття «прогнозування», багато вчених ототожнюють його з філософським поняттям «наукове передбачення». Існує декілька різних визначень поняття «наукове передбачення», які були розкриті вітчизняними й зарубіжними вченими (см. Таблиця 2).

Таблиця 2. Визначення поняття «наукове передбачення» у філософії

Бауер А. [1]	Наукове передбачення - це результат наукової теорії, отриманий у рамках цієї теорії, яка опирається на фундамент систематичного науково-теоретичного аналізу закономірностей й умов їх реалізації
Виноградов В.Г. [3]	Наукове передбачення можливо визначити як припущення про невідоме (неспостережувальне) явище, речі, процеси, закони, факти минулого й теперішнього, а також вірогідні явища майбутнього, які висувуються на основі сформульованих теорій, законів, гіпотез
Лисичкін В.О. [7]	Наукове передбачення – це частина, сторона, етап пізнавальної діяльності суб'єкта, результатом якої є отримання знання о майбутніх подіях; передбачення представляє собою розвивальну здібність свідомості у процесі еволюції живої матерії, яка випереджає відображення дійсності та застосовується при пізнанні законів розвитку природи, суспільства й мислення

Таким чином, у загальному вигляді філософія розглядає прогнозування як пізнавальний процес, результатом якого є відображення майбутнього у формі нового оціночного знання про перспективи розвитку станів явищ на основі аналогій, екстраполяції закономірностей й побудови моделей у зв'язку їх із минулим й теперішнім.

У педагогіці прогнозування має цілий ряд особливостей, які обґрунтовані специфікою цієї науки (см. Таблиця 3).

Таблиця 3. Визначення поняття «прогнозування» у педагогіці

Чепелев В.І. й Підласий І.П. [13]	Педагогічний прогноз є істинно науковим судженням про майбутній розвиток педагогічної системи за будь який проміжок часу. Педагогічні прогнози мають напрям на визначення можливості досягнення того чи іншого «заданого» стану педагогічної системи у цілому чи окремих її компонентів
Бестужев-Лада І.В. [2]	Прогнозування у педагогіці, головним чином, зв'язано з «перспективами будь якого явища, з розробкою прогнозу (вірогідної інформації про майбутній стан явища)», а також із визначенням путей досягнення оптимального стану явища, згідного з визначеними критеріями на основі соціального ідеалу й соціальних цілей
Гершунский Б.С. [4]	Педагогічне прогнозування, за визначенням розглядається як принципи, закономірності й методи прогнозування, які застосовуються до специфічних об'єктів, що вивчає педагогіка. Педагогічне прогнозування вченим розглядається як процес отримання випереджаючої інформації про об'єкти педагогічних досліджень з метою оптимізації змісту, засобів і методів виховної діяльності
Кульневич С.В., Лещинський В.І. [6]	Педагогічний прогноз – це випереджаюче відображення дійсності, яке дозволяє моделювати необхідне майбутнє, виходячи із можливих станів діяльності, відношень, особистості педагога й вихованців
Стефановська Т. О. [11]	Педагогічне прогнозування – це передбачення майбутніх змін у розвитку, освіті, формуванні особистості, це визначення путей вдосконалення особистості, це проектування ходу розвитку педагогічного процесу

Висновок. Спираючись на аналіз філософських і психолого-педагогічних підходів до поняття «прогнозування», можна зробити висновок:

1. Існує декілька різних визначень поняття «наукове передбачення» й «прогнозування», які були розглянуті як зарубіжними так і вітчизняними вченими. Передбачення є найбільш загальним поняттям у відношенні до прогнозування й має декілька форм (ступеней) конкретизації: передчуття (просте захоплення); передбачення (складне захоплення – роздум про майбутнє на основі життєвого досвіду – різновид інтелектуальної діяльності); прогнозування – висновок із законів розвитку природи й суспільства, відкритих наукою.

2. Педагогічне прогнозування – це передбачення майбутніх змін у розвитку, освіті, формуванні особистості, це визначення путей вдосконалення особистості; це проектування ходу розвитку педагогічного процесу.

3. Характеристикою прогнозування є інформативність, достовірність, вірогідність, варіативність, обґрунтованість, усвідомлення й широта.

4. Отриманню прогнозу насамперед виступає формування діагнозу, який є аналізом і синтезом інформації про минулі й теперішні стани у середині й зовні системи.

Джерела та література

1. Бауэр А., Эйхгорн В., Кребер Г. и др. Философия и прогностика. – М.: Прогресс, 1991. – 424 с.
2. Бестужев–Лада И.В. Экспертный сценарно–прогностический мониторинг: разработка сценариев // Социс. – 1993. – №11. – С.87–90.
3. Виноградов В.Г., Гончарук С.И. Законы общества и научное предвидение. – М.: Просвещение, 1972. – С. 122.
4. Гершунский Б.С. Прогнозирование в сфере образования: Теория и практика. – М., 1994. – 240 с.
5. Грищенко В.И., Демидова Л.Г., Петров А.Н. Теоретические основы прогнозирования и планирования. – Спб., 1995. – 234 с.
6. Кульневич С.В., Лещинский В.И. Новая педагогика. Тезисная конспект-программа (Учебное пособие для студентов педвузов). – Воронеж: Выбор, 1992. – 134 с.
7. Лисичкин В.А. Теория и практика прогностики. – М., 1982. – 152 с.
8. Матвеева Л.А., Раев А.И. Нравственное убеждение – основа прогноза поведения // Личность и прогнозирование. – Л., 1985. – С. 78–86.
9. Підласий І.П. Як підготувати ефективний урок: Книга для вчителя. – К.: Радянська школа, 1989. – 204 с.
10. Регуш Л.А. Психология прогнозирования: успехи в познании будущего. – М.: Речь, 2003. – 352 с.
11. Стефановская Т. А. Педагогика: наука и искусство. Курс лекций. Учебное пособие для студентов, преподавателей, аспирантов. – М.: Совершенство, 1998. – 368 с.
12. Утенбергенова Г.В. Влияние различной мотивации на прогнозирование учащимися результатов учебной деятельности // Личность и прогнозирование. – Л., 1985. – 134 с.
13. Чепелев В.И., Подласый И.П. Некоторые методологические вопросы педагогической прогностики. – М., 1984.